

Obraćanje visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU Valentina Inzka na Konferenciji o Jugoistočnoj Evropi u dijalogu s Austrijom, Njemačkom i Sjedinjenim Američkim Državama „Prihvatanje prošlosti, pomirenje, uloga civilnog društva“

Odoljeti izazovu mržnje

Dame i gospodo,

Odnosi između zemalja Zapadnog Balkana su se tokom 2010. godine u toj mjeri poboljšali da mislim da neću pretjerati ukoliko kažem da je u toku proces regionalnog pomirenja na Balkanu.

Priznavanje i izvinjenje za masakr u Srebrenici 1995. godine, koje je u martu ove godine usvojio srbijanski Parlament, stvorilo je osnove za proces pomirenja. Nakon toga je, pod pokroviteljstvom turskog predsjednika Abdulaha Gula, u Istanbulu uslijedio uspješan sastanak između srbijanskog predsjednika Borisa Tadića i tadašnjeg predsjedavajućeg Predsjedništva BiH, Harisa Silajdžića.

Predsjednik Tadić je krajem maja posjetio Bosnu i Hercegovinu i u Sarajevu su on, crnogorski predsjednik Filip Vujanović, hrvatski predsjednik Ivo Josipović i član Predsjedništva BiH Silajdžić zvanično podržali napredak koji su tokom proteklih deset godina postigle nevladine organizacije u promoviranju pomirenja putem Igmanskog procesa.

Taj pozitivni trend podržan je i tokom sastanka između Evropske unije i Zapadnog Balkana, koji je Španija u svojstvu zemlje-predsjedatelja Evropskom unijom organizirala tokom juna u Sarajevu, a dodatno je ojačan putem bilateralnih posjeta na visokom nivou – uključujući i sudjelovanje predsjednika Tadića i drugih visokih zvaničnika iz susjednih zemalja na julskoj Komemoraciji posvećenoj žrtvama Srebrenice.

Izuzetno pragmatična premisa na kojoj u velikoj mjeri počiva ovo približavanje stavova zasniva se na činjenici da se sa izazovima koje postavljaju sigurnosna pitanja, ekonomski razvoj i europske integracije može uspješno suočiti jedino ukoliko naponi koji se poduzimaju imaju regionalnu dimenziju.

Svi znaju da deklaracije i posjete same po sebi neće popraviti odnose. Međutim, takve inicijative mogu poslužiti kao početna tačka za ovaj novi i uspješniji pristup.

A u ovakvom poboljšanom okruženju možemo postići napredak tokom 2011. godine.

Postaje moguće rješavati probleme koji su se dug niz godina činili nepremostivim.

To je taj duh približavanja stavova koji bismo željeli vidjeti i unutar Bosne i Hercegovine.

Između izbora u 2006. i izbora u 2010. godini političkom klimom je dominirala konfrontacija, bez obzira da li se radilo o pozivima političara iz RS na secesiju, ili pozivima nekih Hrvata na osnivanje trećeg entiteta ili Bošnjaka za uspostavljanje centralizirane države. Svjedoci smo zastoja na političkoj sceni i skoro nikakvih pomaka na put transatlantske integracije i zatvaranja OHR-a. A morali smo slušati i riječi koje su bile bolne, kao što je poricanje genocida u Srebrenici. Ali sve se to, vjerujem, *može* promijeniti. Izbori 3. oktobra su nagovijestili i promjenu u pogledu davanja podrške pragmatičnim i konstruktivnim opcijama. Zadatak sada je osigurati da se to odrazi i u politikama i pristupima novih vlada. One moraju zgrabiti ovu priliku i načiniti *novi početak*.

Čak i u prethodnoj opstrukcionističkoj klimi političke stranke su djelovale konstruktivno kako bi usvojile i implementirale cijeli niz administrativnih i političkih mjera koje su bile potrebne da bi se osigurao bezvizni režim.

Ovo je pokazalo da kada postoji *politička volja*, političari mogu ostvariti konkretne rezultate. Oni mogu – i vjerujem da postoji velika vjerovatnoća da hoće – uraditi isto da se sada načine slični brzi pomaci u implementaciji širih ciljeva evropske integracije.

To bi značilo udaljavanje politike od konfrontacije.

A ako se istinski bude prihvatilo raspoloženje javnosti, ja vjerujem da to također znači pomjeranje *prema* svjesnom naporu za izgradnju pomirenja.

* * *

Do sada su mnogi lideri u BiH dokazali da su bolji u artikulaciji razlika između zajednica. Manje su bili vješti u naglašavanju zajedničkih iskustava, interesa i izgleda koji postoje među ljudima u Bosni i Hercegovini.

To je dovelo do uznemirujućih rezultata. Postoje znaci nove netolerancije, na primjer, među mladim ljudima.

No, sve u svemu, jedna od najposebnijih odlika bh. društva – kompleksno i uspješno miješanje različitih kultura – NIJE uništena. Ovo je čvrsta osnova na kojoj se pomirenje može dugoročno održati.

A ne treba zaboraviti da su neki bh. lideri, koji su ponekad išli protiv sopstvene sveukupne političke pozicije, davali pozitivan doprinos pomirenju, sugerirajući da će na kraju časnost prevagnuti nad političkom potrebom.

Prije tri godine, tadašnji premijer RS Milorad Dodik izrazio je zgražanje nad masakrom u Srebrenici, rekavši da bi se institucije RS trebale izvinuti porodicama ubijenih od strane snaga bosanskih Srba za vrijeme sukoba.

A početkom prošlog mjeseca, novi član Predsjedništva BiH Izetbegović javno je izrazio žaljenje zbog pogibije civilnih žrtava od strane Armije BiH u toku rata.

Ove izjave pokazuju da lideri nisu u potpunosti izolovani od onoga što većina misli.

Iako je međunarodna zajednica dala veoma značajna sredstva za povratak izbjeglica u Bosnu i Hercegovinu, ovaj proces nije mogao uspjeti bez suštinske podrške većine građana.

Činjenica je da u ovom društvu postoji ogromna količina dobra. Naravno, postoje uticajni i glasni pojedinci koje zbunjuje sposobnost njihovih sugrađana da budu složni – ali od ključne je važnosti da se tim pojedincima ne dopusti da određuju dalji put.

Pomirenje u Bosni i Hercegovini će uspjeti zato što se ogromna većina ljudi u ovoj zemlji odlučno odupire iskušenju da mrzi.

Moramo poštovati taj otpor, i moramo mu pružiti podršku.

Iako politički lideri nisu u stanju da izgrade i artikuliraju zajedničku viziju, to nije problem među običnim ljudima, koji stalno govore onima koji provode istraživanja javnog mnjenja *da žele da žive u prosperitetnoj i sigurnoj demokratiji, koja je sastavni dio Evrope.*

Sektor građanskog društva sve je efikasniji u artikuliranju ove težnje većine stanovništva, nešto što je bilo jako očigledno tokom obraćanja nevladinih organizacija na sastancima Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira i Komiteta za politička i sigurnosna pitanja EU, koji su održani u Sarajevu prije desetak dana.

Nastavljajući davati podršku željama većine bh. građana, međunarodna zajednica će pomoći pomirenju, u Bosni i Hercegovini in a Zapadnom Balkanu u cjelini.

Hvala vam.